

Η ΚΑΤΑΓΩΓΗ ΤΗΣ ΠΑΡΑΔΟΣΙΑΚΗΣ ΓΥΝΑΙΚΕΙΑΣ ΦΟΡΕΣΙΑΣ

Παρά τη ραγδαία ανάπτυξη των τελευταίων χρόνων οι κάτοικοι της πεδιάδας του Αλιάκμονα δεν ξεχνούν τις παραδόσεις τους. Η παραδοσιακή φορεσιά των γυναικών στα περίπου πενήντα χωριά του Ρουμλουκιού θεωρείται κατάλοιπο στρατιωτικής ενδυμασίας, της οποίας το κυρίαρχο στοιχείο είναι ο πρωτότυπος κεφαλόδεσμος, το κατσούλι, που φτιάχνεται από τρία μαντήλια και αναπαριστά αρχαία περικεφαλαία. Θεωρείται σημάδι γνήσιας ελληνικής καταγωγής και οι γυναίκες της περιοχής καυχώνται, ότι το κατσούλι τους το δώρισε ο Μέγας Αλέξανδρος. Σύμφωνα με την παράδοση, όταν κατά τη διάρκεια της απουσίας του Μεγάλου Αλεξάνδρου σε εκστρατεία, εισέβαλαν στην περιοχή αυτή επιδρομείς, οπότε η ολιγάριθμη φρουρά άρχισε να υποχωρεί, οι γυναίκες πήραν τα όπλα, πολέμησαν γενναία και έδιωξαν τον εχθρό. Όταν λοιπόν επέστρεψε ο Μέγας Αλέξανδρος και πληροφορήθηκε το κατόρθωμά τους, διέταξε τους άνδρες του να βγάλουν τις περικεφαλαίες και να τις δώσουν στις γυναίκες, οι οποίες από τότε τη φορούν με καμάρι και αποτελεί το κύριο χαρακτηριστικό αυτής της περιοχής.

Η τοπική φορεσιά των γυναικών του Ρουμλουκιού διέσωσε μέχρι τις μέρες μας διάφορα ενδυματολογικά στοιχεία που ανάγονται στους ελληνιστικούς, τους ρωμαϊκούς και τους βυζαντινούς χρόνους.

Σύμφωνα με τα ιστορικά στοιχεία που προαναφέρθηκαν η Καμπανία ήταν τόπος κατοικίας ή ζωτικών συμφερόντων πάμπολλων στρατιωτικών οικογενειών από τη Θεσσαλονίκη και τη Βέροια, οπότε δεν είναι υπερβολή να δεχθούμε ότι αυτή η πεδιάδα κυριολεκτικά στρατοκρατούνταν. Αυτό είχε ως αποτέλεσμα και την κυρίαρχη προσαρμογή των ενδυμάτων των κατοίκων της πεδιάδας αυτής στα αντίστοιχα στρατιωτικά ενδύματα. Οι βυζαντινοί στρατιώτες έφεραν το σαγίον, ένδυμα από το οποίο προέρχεται ο σαγιάς των γυναικών του Ρουμλουκιού. Το Ρωμαϊκό *sagum* και *sagus* σημαίνει μάλλινος στρατιωτικός επενδύτης – χλαμύδα, ενώ τα όπλα τους ήταν ένα σπαθί, ένα εγχειρίδιο, φαρέτρα, τόξο και μία λόγχη. Επίσης βασικό εξάρτημα της ρουμλουκιώτικης φορεσιάς των γυναικών ήταν και το ασημομάχαιρο ή ασημοσουγιάς, που αντικατέστησε τα σπαθιά της αρχαίας και της βυζαντινής εποχής. Το λοφίο του κράνους, η σημαϊούλα της λόγχης και ο μανδύας των βυζαντινών στρατιωτικών είχαν διαφορετικό χρώμα, ανάλογα με το σύνταγμα που υπηρετούσαν. Η λέξη φλάμουλα – *flammulum* σημαίνει τη στρατιωτική σημαϊούλα στο σχήμα φλόγας. Οι Ρουμλουκιώτες χρησιμοποιούσαν τρία φλάμπουρα ή «χλάμπουρα» στους γάμους.

Απαραίτητο στοιχείο της στρατιωτικής εξάρτησης, ήταν οι θώρακες με ραμμένα μεταλλικά

ελάσματα ή λωρίδες, συνήθεια που διατηρήθηκε στα φαρδιά πουλένια ζωνάρια της ρουμλουκιώτικης γυναικείας φορεσιάς.

Στο Ρουμλούκι το ντύσιμο της νύφης το έλεγαν «αρμάτωμα», ενώ η χρήση πολλών κοσμημάτων με αλυσίδες και φλουριά, καθώς και τεμαχίων υφασμάτων με συρματερά νήματα (π.χ. τραχηλιά), παραπέμπει στα αλυσιδωτά στρατιωτικά ενδύματα της μεσαιωνικής εποχής.

Η καλύπτρα κεφαλής – περικεφαλαία των απλών βυζαντινών στρατιωτών διαφοροποιούνταν από αυτή των βοηθητικών στρατιωτών, που ήταν απλούστερη, ενώ αντίθετα των ιππέων αξιωματικών ήταν πιο επιβλητική και διακοσμημένη με μία ή περισσότερες σειρές από λοφία ή τουφία (φούντες). Παρόμοια διαβάθμιση παρατηρείται και στους ρουμλουκιώτικους κεφαλόδεσμους, δηλαδή στα τσεμπέρια των κοριτσιών, στις φούντες τις νύφης και στο κατσούλι της παντρεμένης Η Αγγελική Χατζημιχάλη υποστήριξε ότι το σχήμα που παίρνει ο ρουμλουκιώτικος κεφαλόδεσμος, όταν μπαίνουν οι νυφιάτικες φούντες πάνω στο κατσούλι, θυμίζει την κόμμωση των γυναικών στην αρχαία Ρώμη, που της έδιναν σχήμα κράνους με πρόσθετα μαλλιά, οι οποίες με τον καιρό αντικαταστάθηκαν με τις μεταξωτές κλωστές, που θυμίζουν στολισμένα κράνη.

Παράλληλα οι βαθμοί των στρατιωτικών επισημαίνονταν με σειρά εξαρτημάτων – κοσμημάτων της στρατιωτικής φορεσιάς, που δήλωναν τη διαβάθμιση του αξιώματός τους, καθώς και με διάφορα ζωνάρια, αφού η λέξη ζώνη μεταφορικά σήμαινε και το αξίωμα. Σημαντικό λοιπόν στοιχείο της βυζαντινής ενδυμασίας ήταν η ζώνη ενώ και στη ρουμλουκιώτικη φορεσιά το αστραφτερό πουλένιο ζωνάρια αποτελεί σημαντικό στοιχείο της.

Τα βυζαντινά επιμανίκια, τα οποία ήταν ιδιαίτερα στολισμένα τόσο στις ανδρικές όσο και στις γυναικείες φορεσιές και διασώθηκαν στα μπρουμάνικα (προμάνικα) του Ρουμλουκιού.

Τα σκουλαρίκια των πρώτων χριστιανικών χρόνων έδωσαν τη θέση τους στα πρεπενδούλια, τα οποία, ενώ στους αυτοκράτορες κρέμονταν από τα διαδήματα που φορούσαν, στους αυλικούς και αξιωματούχους κρέμονταν από τα φακεωλίδια (ή φακιολίδια), που ήταν τετράγωνα πολυποίκιλτα τεμάχια στόφας και κάλυπταν το κεφάλι. Απομεινάρια των πρεπενδούλιων των αρχόντων στη γυναικεία ρουμλουκιώτικη φορεσιά είναι τα δούλια, που στερεώνονται στο μαφέσι του κεφαλόδεσμου.

Σ' αυτήν την ενδυματολογική προσαρμογή των τοπικών ενδυμασιών προς τις στρατιωτικές, μπορεί να αναζητηθεί η απαρχή της τοπικής φορεσιάς των γυναικών του Ρουμλουκιού, χωρίς να μπορούμε να την προσδιορίσουμε χρονικά. Βέβαια η επιλεκτική στροφή των κατοίκων προς τον δανεισμό στοιχείων της στρατιωτικής φορεσιάς, προφανώς βρήκε έρεισμα στην περηφάνεια των κατοίκων αυτής της περιοχής, που παραδοσιακά καυχόταν ότι είναι απόγονοι των στρατιωτών του μεγάλου Αλεξάνδρου και διατηρούσαν αλώβητες τις αναμνήσεις που διέσωζαν ενδυματολογικά στοιχεία αρχαιομακεδονικών στρατιωτικών στολών.-

Αλεξάνδρεια Ημαθίας

ΙΩΑΝΝΗΣ Δ. ΜΟΣΧΟΠΟΥΛΟΣ

ΔΙΚΗΓΟΡΟΣ

▣ **Ερευνητής της Ιστορίας και Λαογραφίας**

Τηλ. 23330-25005 / mosio@otenet.gr

Γ. Φιλάρετος - Δ. Βασιλειάδης, Εθνικός Οδηγός της Μεγάλης Ελλάδος, Αθήναι 1919, σελ. 75
-

Leonard Schultze Jena, Makedonien Landschafts und Kulturbilder, Iena 1927, σελ. 112

Αγγελική Χατζημιχάλη, Ελληνική Λαϊκή Τέχνη - Ρουμλούκι, Αθήνα 1931, σ. 36, 39, 40 επ., 43 επ., 50, 52 επ., 77, 79, 66, 94, 124.

Αγγελική Χατζημιχάλη, Η Ελληνική Λαϊκή Φορεσιά, Μουσείο Μπενάκη, (έκδ. Μέλισσα) Αθήνα

1983, τομ. ΙΙ, σελ. 102 επ., 115, 212-215.

Ιωάννης Μοσχόπουλος, Η Καμπανία (Ρουμλούκι) στα Βυζαντινά χρόνια, τόμος Β', (έκδ. University Studio Press) Θεσσαλονίκη 2004, σελ. 46–53, 229-240.

Ιωάννης Μοσχόπουλος, Ρουμλουκιώτικα σημειώματα 1980-1988, τόμος 1ος, (έκδ. University Studio Press) Θεσσαλονίκη 1989, σελ. 13-14, 22-26.

Ιωάννα Παπαντωνίου, Μακεδονικές φορεσιές, Ναύπλιον 1992, σελ. 10.

Ιωάννα Παπαντωνίου, Η ελληνική ενδυμασία από την αρχαιότητα ως τις αρχές του 20ού αιώνα, (έκδ. Εμπορικής Τράπεζας της Ελλάδος) Αθήνα 2000, σελ. 82 επ., 88 επ., 94 επ., 108 επ., 112 επ., 116.

Δώρα Στράτου, Ελληνικοί Παραδοσιακοί Χοροί, Ο.Ε.Δ.Β., Αθήνα 1978, σελ.41.

Γιώργης Μελίκης, Τα λαογραφικά της Μελίκης, (έκδ. Λ.Ο.Μ.Π.) τόμος Α', 1984, σελ. 149.